5.5.2 Občanská výchova

Charakteristika vyučovacího předmětu

Občanská výchova se zaměřuje na vytváření kvalit, které souvisejí s orientací žáků v sociální realitě a s jejich začleňováním do různých společenských vztahů a vazeb. Otevírá cestu k realistickému sebepoznání a poznávání osobnosti druhých lidí a k pochopení vlastního jednání i jednání druhých lidí v kontextu různých životních situací. Seznamuje žáky se vztahy v rodině a širších společenstvích, s hospodářským životem a rozvíjí jejich orientaci ve světě financí. Přibližuje žákům úkoly důležitých politických institucí a orgánů, včetně činností armády, a ukazuje možné způsoby zapojení jednotlivců do občanského života. Učí žáky respektovat a uplatňovat mravní principy a pravidla společenského soužití a přebírat odpovědnost za vlastní názory, chování a jednání i jejich důsledky. Rozvíjí občanské a právní vědomí žáků, posiluje smysl jednotlivců pro osobní i občanskou odpovědnost a motivuje žáky k aktivní účasti na životě demokratické společnosti.

Obsahové, časové a organizační vymezení vyučovacího předmětu

V rámci volby povolání jsou v 8. a 9. ročníku naplňovány očekávané výstupy ze vzdělávací oblasti Člověk a práce, tematický okruh: Svět práce.

Předmět Výchova k občanství je úzce provázán s průřezovými tématy. Téma Osobnostní a sociální výchova má blízko k tématům lidská setkání, vztahy mezi lidmi, zásady lidského soužití (Člověk ve společnosti), podobnost a odlišnost lidí, vnitřní svět člověka, osobní rozvoj (Člověk jako jedinec). V okruhu Člověk, stát a právo, kde jsou tematizovány principy demokracie a demokratického rozhodování, jsou naplňovány okruhy průřezového tématu Výchova demokratického občana. V okruhu Řízení, lidská a občanská práva je kladen důraz na participaci jednotlivců.

Předmět občanská výchova je také důležitým prostorem pro realizaci průřezového tématu Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, kde jsou zdůrazňovány sociální, ekonomické, právní a kulturní souvislosti v evropské a globální dimenzi (Mezinárodní vztahy, Globální svět). Objasňuje také vazby mezi lokální, národní, evropskou a globální úrovní uvažování, rozhodování a jednání.

Vazba průřezového tématu Multikulturní výchova je dána především tématy, která se zabývají vzájemnými interkulturními vztahy (Člověk ve společnosti, Mezinárodní vztahy, Globální svět).

Environmentální výchova odkrývá souvislosti mezi ekologickými, technicko-ekonomickými a sociálními jevy s důrazem na význam preventivní obezřetnosti v jednání a další principy udržitelnosti rozvoje (Člověk ve společnosti, Člověk, stát a hospodářství, Mezinárodní vztahy, globální svět).

Občanskou výchovou prolíná také průřezové téma Mediální výchova, a to zejména tím, že se média jako sociální instituce podílejí na utváření podob a hodnot moderní doby. Mediální výchova je tak zaměřena na systematické vytváření kritického odstupu od mediálních sdělení a na schopnost interpretovat mediální

sdělení z hlediska jeho informační kvality (Člověk ve společnosti, Člověk jako jedinec, Člověk, stát a právo, Člověk, stát a hospodářství, Mezinárodní vztahy, Globální svět).

Týdenní časová dotace v ročnících											
1.	**2.**	**3.**	**4.**	**5.**	**1. stupeň celkem**	**6.**	**7.**	**8.**	**9.**	**2. stupeň celkem**	**Celkem**
0	0	0	0	0	0	1	1	1	1	4	4

Výchovné a vzdělávací strategie

Smyslem a cílem předmětu je vybavit žáky souborem klíčovým kompetencí, které představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti. K rozvoji těchto kompetencí využíváme následující strategie:

Kompetence k učení

- vedeme žáky k vyhledávání a třídění informací a na základě jejich pochopení k efektivnímu využívání v procesu učení a v praktickém životě,
- podporujeme u žáků poznání smyslu a cíle učení, získání pozitivního vztahu k učení, posouzení vlastního pokroku a určení překážek či problémů bránících učení,
- učíme žáky naplánovat si, jakým způsobem by mohli své učení zdokonalit, kriticky zhodnotit výsledky svého učení a diskutovat o nich.

Kompetence k řešení problémů

- učíme žáky vnímat nejrůznější problémové situace ve škole i mimo ni, rozpoznávat a pochopit problémy, přemýšlet o nesrovnalostech a jejich příčinách, promyslet a naplánovat způsob řešení problémů a využívat k tomu vlastního úsudku a zkušeností,
- vedeme žáky k vyhledávání informací vhodných k řešení problému, nacházení jejich shodných, podobných a odlišných znaků, využívání získaných vědomostí a dovedností k objevování různých variant řešení, nenechání se odradit případným nezdarem a vytrvalému hledání konečného řešení problému
- vybízíme žáky, aby ověřovali prakticky správnost řešení problémů a osvědčené postupy aplikovali při řešení obdobných nebo nových problémových situací, aby sledovali vlastní pokrok při zdolávání problémů,
- vedeme žáky ke kritickému myšlení, činění uvážlivých rozhodnutí; aby je byli schopni obhájit, uvědomovali si zodpovědnost za svá rozhodnutí a výsledky svých činů zhodnotili.

Kompetence komunikativní

- vedeme žáky k formulaci a vyjadřování svých myšlenek a názorů v logickém sledu, aby se vyjadřovali výstižně, souvisle a kultivovaně,
- učíme žáky naslouchat promluvám druhých lidí, porozumět jim, vhodně na ně reagovat, účinně se zapojovat do diskuze, obhajovat svůj názor a vhodně argumentovat,
- učíme žáky využívat informační a komunikační prostředky pro kvalitní a účinnou komunikaci s okolím,
- vedeme žáky k využívání získaných komunikativních dovedností k vytváření vztahů potřebných k plnohodnotnému soužití a kvalitní spolupráci s ostatními lidmi.

Kompetence sociální a personální

- vedeme žáky, aby účinně spolupracovali ve skupině, podíleli se společně s pedagogy na vytváření pravidel práce v týmu, na základě poznání nebo přijetí nové role v pracovní činnosti pozitivně ovlivňovali kvalitu společné práce,
- usilujeme o to, aby se každý žák podílel na utváření příjemné atmosféry v týmu, na základě ohleduplnosti a úcty při jednání s druhými lidmi přispíval k upevňování dobrých mezilidských vztahů, v případě potřeby poskytnul pomoc nebo o ni požádal,
- vyzýváme žáky, aby přispívali k diskusi v malé skupině i k debatě celé třídy, chápali potřebu efektivně spolupracovat s druhými při řešení daného úkolu, oceňovali zkušenosti druhých lidí, respektovali různá hlediska a čerpali poučení z toho, co si druzí lidé myslí, říkají a dělají,
- vedeme žáky k vytváření pozitivní představy o sobě samém, která podporuje jejich sebedůvěru a samostatný rozvoj;
- vedeme žáky k ovládání a řízení svého jednání a chování tak, aby dosáhli pocitu sebeuspokojení a sebeúcty.

Kompetence občanské

- vedeme žáky, aby respektovali přesvědčení druhých lidí, vážili si jejich vnitřních hodnot, byli schopni vcítit se do situací ostatních lidí, odmítali útlak a hrubé zacházení, uvědomovali si povinnost postavit se proti fyzickému i psychickému násilí,
- učíme žáky chápat základní principy, na nichž spočívají zákony a společenské normy a být si vědomi svých práv a povinností,
- vedeme žáky k respektování, ochraně a ocenění našich tradic a kulturního i historického dědictví,
- vedeme žáky k pochopení základních ekologických souvislostí a environmentálních problémů, respektování požadavků na kvalitní životní prostředí, rozhodování se v zájmu podpory a ochrany zdraví a trvale udržitelného rozvoje společnosti.

Kompetence pracovní

- zadáváme úkoly, při nichž žák využívá znalosti a zkušenosti získané v jednotlivých vzdělávacích oblastech v zájmu vlastního rozvoje i své přípravy na budoucnost, činí podložená rozhodnutí o dalším vzdělávání a profesním zaměření,
- vedeme žáky k tomu, aby přistupovali k výsledkům pracovní činnosti nejen z hlediska kvality, funkčnosti, hospodárnosti a společenského významu, ale i z hlediska ochrany svého zdraví i zdraví druhých, ochrany životního prostředí i ochrany kulturních a společenských hodnot,
- vedeme žáky k tomu, aby se orientovali v základních aktivitách potřebných k uskutečnění podnikatelského záměru a k jeho realizaci, chápali podstatu, cíl a riziko podnikání, aby rozvíjeli své podnikatelské myšlení.

Kompetence digitální

- vedeme žáky k zapojování se do společnosti a do občanského života prostřednictvím digitálních technologií,
- vedeme žáky k rozvíjení a uplatňování odpovědného chování a jednání v digitálním světě,
- podporujeme utváření a rozvíjení etického a právního povědomí pro situace v digitálním prostředí

Vzdělávací obsah vyučovacího předmětu

Vzdělávací oblast: Člověk a společnost Vyučovací předmět: Výchova k občanství				
Očekávané výstupy z RVP ZV	**Školní výstupy**	**Učivo**	**Průřezová témata, *mezipředmětové vztahy***	**Minimální doporučená úroveň pro úpravy očekávaných výstupů v rámci podpůrných opatření**
6. ročník				
Člověk ve společnosti				
VO-9-1-04 uplatňuje vhodné způsoby chování a komunikace v různých životních situacích	**žák:** - si uvědomuje význam společných pravidel a norem ve školním kolektivu - uvědomuje význam vzdělání - iniciativně vstupuje do vztahů s vrstevníky a dokáže rozlišit jejich nabídky k aktivitě a na nevhodné reaguje asertivně - na příkladech doloží přínos spolupráce při řešení konkrétních úkolů a dosahování cílů ve škole	**Naše škola** (život ve škole, práva a povinnosti žáků, význam a činnost žákovské samosprávy, společná pravidla a normy; vklad vzdělání pro život) **Iniciativa a tvořivost** (renatalizace, nácvik tvořivosti, prosociální aspekt iniciativy a tvořivosti ve školním prostředí, psychická a fyzická pomoc, ochota ke spolupráci, přátelství)	***Z*** *- územní jednotky* ***D*** *- památná místa, státní svátky, dějiny jako znak národa* ***Čj*** *- naslouchání, dialog* ***Inf*** *- vyhledávání informací a komunikace* ***Vk*** *- vztahy mezi lidmi a formy soužití*	**VO-9-1-04p** respektuje mravní principy a pravidla společenského soužití **VO-9-1-04p** uplatňuje vhodné způsoby komunikace v různých životních situacích a rozlišuje projevy nepřiměřeného chování a porušování společenských norem

			OSV3 - cvičení sebekontroly a sebeovládání, regulace vlastního jednání – dodržování pravidel, plnění svých povinností **OSV5** - rozvoj kreativity (pružnost nápadů, originalita, schopnost vidět věci jinak, uvést nápady do reality), tvořivost v mezilidských vztazích **OSV6** - vzájemné poznávání se ve třídě, rodině **OSV7** - chování podporující dobré vztahy, empatie, respektování, podpora, pomoc; lidská práva jako regulativ vztahů **OSV8** - aktivní naslouchání, dovednosti pro verbální i neverbální sdělování, efektivní strategie asertivní komunikace, dovednosti komunikační obrany proti agresi a manipulaci **OSV9** - rozvoj dovedností pro kooperaci, dovednost odstoupit od vlastního nápadu, navázat na druhé; schopnost řešení konfliktů, podřízení se, vedení a organizování práce skupiny **OSV10** - dovednosti řešení problémů a rozhodování se	

			OSV11 - postoje a hodnoty a jejich projevy v chování lidí; pomáhající a prosociální chování **VDO1** - otevřené partnerství a demokratické společenství ve škole **VDO2** - práva a povinnosti občana **MV4** - rozpoznání názoru a postoje autora sdělení, rozpoznání manipulace **MV5** - vliv médií na každodenní život, uspořádání dne, konverzační témata, postoje, chování	
VO-9-1-04 uplatňuje vhodné způsoby chování a komunikace v různých životních situacích	**žák:** - zdůvodní roli obecního zastupitelstva pro život v obci - vyjádří vztah k místu, kde žije - se chová šetrně ke kulturním památkám a přírodním objektům	**Naše obec, region, kraj** (důležité instituce, zajímavá a památná místa, významní rodáci, místní tradice; ochrana kulturních památek, přírodních objektů a majetku)	**VMEGS1** - lidová slovesnost, zvyky a tradice národů v Evropě **MKV1** - poznávání vlastního kulturního zakotvení **EV3** - ochrana přírody a kulturních památek; právní řešení, příklady z okolí **EV4** - naše obec (příroda a kultura obce a její ochrana, instituce)	**VO-9-1-04p** respektuje mravní principy a pravidla společenského soužití **VO-9-1-04p** uplatňuje vhodné způsoby komunikace v různých životních situacích a rozlišuje projevy nepřiměřeného chování a porušování společenských norem
Člověk, stát a hospodářství				
VO-9-3-02 sestaví jednoduchý rozpočet domácnosti, uvede hlavní příjmy a výdaje, rozliší pravidelné	**žák:** - uvede příklady příjmů a výdajů domácnosti - vysvětlí zásady	**Hospodaření** (rozpočet domácnost úspory, investice, úvěry, splátkový prodej, leasing, rozpočet státu)	***M*** *- finanční gramotnost* ***Inf*** *- sestavení rozpočtu do tabulky; vyhledávání informací*	**VO-9-3-02p** stručně popíše sociální, právní a ekonomické otázky

a jednorázové příjmy a výdaje, zváží nezbytnost jednotlivých výdajů v hospodaření domácnosti, objasní princip vyrovnaného, schodkového a přebytkového rozpočtu domácnosti	hospodárnosti na jednoduchém rozpočtu domácnosti - uvede příklady příjmů a výdajů obecního a státního rozpočtu -		*na internetu (srovnání bank, kurz)* **OSV3** - regulace vlastního jednání a prožívání, osobní materiální přání (Opravdu potřebuji vše, co si přeji?); hospodaření s penězi **OSV11** - analýza vlastních i cizích postojů a hodnot a jejich projevů v chování lidí **MV1** - kritický přístup ke zpravodajství a reklamě; hledání rozdílu mezi informativním, zábavním a reklamním sdělením; chápání podstaty mediálního sdělení – reklama na půjčky **MV2** - rozpoznání faktického a fiktivního obsahu sdělení, prezentování zkreslené reality v médiích (influenceři, prezetování luxusu) **MV4** - identifikování názorů a postojů autora sdělení; výrazové prostředky a jejich uplatnění pro vyjádření či zastření názoru a postoje i pro záměrnou manipulaci; skrytá reklama na sociálních sítích	rodinného života a rozlišuje postavení a role rodinných příslušníků **VO-9-3-02p** sestaví jednoduchý rozpočet domácnosti, uvede hlavní příjmy a výdaje, rozliší pravidelné a jednorázové příjmy a výdaje, zváží nezbytnost jednotlivých výdajů v hospodaření domácnosti

7. ročník

Očekávané výstupy z RVP ZV	Školní výstupy	Učivo	Průřezová témata, *mezipředmětové vztahy*	Minimální doporučená úroveň pro úpravy očekávaných výstupů v rámci podpůrných opatření
Člověk ve společnosti				
VO-9-1-01 objasní účel důležitých symbolů našeho státu a způsoby jejich používání	**žák:** - dokáže vysvětlit pojem vlast - diskutuje o kladných a záporných projevech vztahu k vlasti a národu - vysvětlí, kdy a proč se používají státní symboly ČR - uvědomuje si význam úcty k památným místům umí na příkladech uvést významné osobnosti a zdůvodnit jejich přínos	**Naše vlast** (pojem vlasti a vlastenectví; zajímavá a památná místa, co nás proslavilo, významné osobnosti; státní symboly, státní svátky, významné dny)	**VMEGS1** - události a artefakty v blízkém okolí mající vztah k Evropě **VMEGS2** - naše vlast, státní a evropské symboly **VMEGS3** - kořeny a zdroje evropské civilizace; klíčové mezníky evropské historie ***Z*** *- Česká republika* ***Hv*** *- státní hymna* ***D*** *- dějiny ČR*	
VO-9-1-02 rozlišuje projevy vlastenectví od projevů nacionalismu				
VO-9-1-03 kriticky přistupuje k mediálním informacím, vyjádří svůj postoj k působení propagandy a reklamy na veřejné mínění a chování lidí	**žák:** - dokáže vysvětlit obsah pojmu kultura - uvede příklady kulturních institucí a kulturních akcí - rozlišuje fakta, názory a manipulativní prvky v mediálním sdělení	**Kulturní život** (rozmanitost kulturních projevů, kulturní hodnoty, kulturní tradice, kulturní instituce, masová kultura, prostředky komunikace) **Podpora pozitivního působení televize a médií** (nabídka pozitivních zdrojů v médiích, eliminace vlivu agrese, zvládání agrese, rozlišování mezi realitou a pseudorealistou, účinná obrana proti manipulaci médií, média a volný čas)	***Čj*** *- čtení (věcné, kritické), naslouchání (praktické, věcné, kritické); kultura* ***Inf -*** *vyhledávání informací a komunikace* **OSV8** - efektivní strategie asertivní komunikace, dovednosti komunikační obrany proti agresi a manipulaci	
VO-9-1-05 objasní potřebu tolerance ve společnosti, respektuje kulturní zvláštnosti i odlišné názory, zájmy, způsoby chování a myšlení lidí, zaujímá tolerantní postoje k menšinám				**VO-9-1-05p** rozpozná hodnoty přátelství a vztahů mezi lidmi a je ohleduplný ke starým nemocným a postiženým spoluobčanům **VO-9-1-05p**

			VMEGS1 - lidová slovesnost, zvyky a tradice národů v Evropě **MKV1** - poznávání vlastního kulturního zakotvení **MKV4** - multikulturalita současného světa; komunikace s příslušníky odlišných sociokulturních skupin, vstřícný postoj k odlišnostem **EV3** - ochrana přírody a kulturních památek; právní řešení, příklady z okolí **EV4** - naše obec (příroda a kultura obce a její ochrana, instituce) **MV1** - rozlišování zábavních prvků ve sdělení od informativních, chápání podstaty sdělení **MV2** - vnímání rozdílu mezi realitou a stavem prezentovaným v médiích (např. nereálný vzhled lidí na sociálních sítích) **MV4** - rozpoznání názoru a postoje autora sdělení, rozpoznání manipulace **MV5** - vliv médií na každodenní život, uspořádání dne, konverzační témata, postoje, chování	respektuje kulturní zvláštnosti, názory a zájmy minoritních skupin ve společnosti

VO-9-1-04 uplatňuje vhodné způsoby chování a komunikace v různých životních situacích	**žák:** - popíše situace ohrožení a nouze, kdy je potřeba pomáhat druhým - popíše projevy lidské solidarity - navrhne, jak může konkrétně pomoci lidem v nouzi, v případě ohrožení nebo při obraně státu	**Lidská setkání** (přirozené a sociální rozdíly mezi lidmi, rovnost a nerovnost, rovné postavení mužů a žen, lidská solidarita, pomoc lidem v nouzi, potřební lidé ve společnosti)	**OSV6** - vzájemné poznávání; chyby při poznávání lidí **OSV7** - chování podporující dobré mezilidské vztahy; empatie, respektování, pomoc druhým **OSV8** - dovednosti verbální a neverbální komunikace; naslouchání druhým; vedení dialogu; komunikace v různých situacích; řešení konfliktů **OSV9** - rozvoj dovedností pro kooperaci, dovednost odstoupit od vlastního nápadu, navázat na druhé; schopnost řešení konfliktů, podřízení se, vedení a organizování práce skupiny **OSV10** - dovednosti pro řešení problémů, i v mezilidských vztazích **OSV11** - postoje a hodnoty a jejich projevy v chování lidí; pomáhající a prosociální chování **MKV1** - člověk jako součást etnika; respektování zvláštností různých etnik **MKV2** - vztahy mezi kulturami, vzájemné obohacování, konflikty vycházející z rozdílů **MKV3** - rovnocennost všech etnických skupin a kultur **MKV4** - multikulturalita současného světa; komunikace	**VO-9-1-04p** respektuje mravní principy a pravidla společenského soužití **VO-9-1-04p** uplatňuje vhodné způsoby komunikace v různých životních situacích a rozlišuje projevy nepřiměřeného chování a porušování společenských norem
VO-9-1-05 objasní potřebu tolerance ve společnosti, respektuje kulturní zvláštnosti i odlišné názory, zájmy, způsoby chování a myšlení lidí, zaujímá tolerantní postoje k menšinám	**žák:** - uplatňuje zásady společenského chování v různých životních situacích - na příkladech objasní asertivní, pasivní a agresivní chování - navrhne, jak efektivně a nenásilně řešit neshody nebo konflikty - objasní důsledky lidské nesnášenlivosti a navrhne, jak čelit projevům lidské nesnášenlivosti - projevuje respekt ke kulturním rozmanitostem a k právům druhých - na příkladech objasní výhody spolupráce	**Vztahy mezi lidmi** (osobní a neosobní vztahy, mezilidská komunikace, konflikty v mezilidských vztazích, problémy lidské nesnášenlivosti) **Zásady lidského soužití** (morálka a mravnost, svoboda a vzájemná závislost, pravidla chování)		**VO-9-1-05p** respektuje kulturní zvláštnosti, názory a zájmy minoritních skupin ve společnosti **VO-9-1-05p** rozpoznává hodnoty přátelství a vztahů mezi lidmi a je ohleduplný ke starým, nemocným a postiženým spoluobčanům
VO-9-1-06 rozpoznává netolerantní, rasistické, xenofobní a extremistické projevy v chování lidí a zaujímá aktivní postoj proti všem projevům lidské nesnášenlivosti				**VO-9-1-06p** je seznámen s nebezpečím rasismu a xenofobie

			s příslušníky odlišných sociokulturních skupin, vstřícný postoj k odlišnostem **MKV5** - osobní odpovědnost za odstranění diskriminace a předsudků vůči etnickým skupinám; nekonfliktní život v multikulturní společnosti; lidská práva ***Vk*** *- vztahy mezi lidmi a formy soužití*	
Člověk, stát a hospodářství				
VO-9-3-01 rozlišuje a porovnává různé formy vlastnictví, včetně duševního vlastnictví, a způsoby jejich ochrany, uvede příklady	**žák:** - na konkrétních příkladech uvede různé druhy vlastnictví - diskutuje o různých možnostech ochrany vlastnictví	**Majetek, vlastnictví** (formy vlastnictví, hmotné a duševní vlastnictví, jejich ochrana, hospodaření s penězi, majetkem a různými formami vlastnictví)	***M*** *- finanční gramotnost* ***Inf*** *- sestavení rozpočtu do tabulky; vyhledávání informací na internetu (srovnání bank, kurz)* **OSV3** - regulace vlastního jednání a prožívání, osobní materiální přání (Opravdu potřebuji vše, co si přeji?); hospodaření s penězi **OSV11** - analýza vlastních i cizích postojů a hodnot a jejich projevů v chování lidí **MV1** - kritický přístup ke zpravodajství a reklamě; hledání rozdílu mezi informativním, zábavním a reklamním sdělením; chápání podstaty	

			mediálního sdělení – reklama na půjčky **MV2** - rozpoznání faktického a fiktivního obsahu sdělení, prezentování zkreslené reality v médiích (influenceři, prezetování luxusu) **MV4** - identifikování názorů a postojů autora sdělení; výrazové prostředky a jejich uplatnění pro vyjádření či zastření názoru a postoje i pro záměrnou manipulaci; skrytá reklama na sociálních sítích	

8. ročník

Očekávané výstupy z RVP ZV	Školní výstupy	Učivo	Průřezová témata, *mezipředmětové vztahy*	Minimální doporučená úroveň pro úpravy očekávaných výstupů v rámci podpůrných opatření
Člověk jako jedinec				
VO-9-2-01 objasní, jak může realističtější poznání a hodnocení vlastní osobnosti a potenciálu pozitivně ovlivnit jeho rozhodování, vztahy s druhými lidmi i kvalitu života	**žák:** - vnímá vliv prožitých událostí na formování osobnosti - uvědomuje si význam motivace - objasní vliv svých osobních vlastností na spolupráci a vlastní práci	**Podobnost a odlišnost lidí** (projevy chování, rozdíly v prožívání, myšlení a jednání, osobní vlastnosti, dovednosti a schopnosti, charakter, vrozené předpoklady, osobní potenciál) **Vnitřní svět člověka** (vnímání,	***Čj*** *- naslouchání (praktické, věcné, kritické)* ***P*** *- životní styl* ***Inf*** *- zásady bezpečné elektronické komunikace*	**VO-9-2-01p** chápe význam vzdělávání v kontextu s profesním uplatněním
VO-9-2-02				

posoudí vliv osobních vlastností na dosahování individuálních i společných cílů, objasní význam vůle při dosahování cílů a překonávání překážek	- uvede, proč je vůle důležitá při dosahování cílů a překonávání překážek	prožívání, poznávání a posuzování skutečnosti, sebe i druhých lidí, systém osobních hodnot, sebehodnocení, stereotypy v posuzování druhých lidí) **Osobní rozvoj** (životní cíle a plány, životní perspektiva, adaptace na životní změny, sebezměna, význam motivace, aktivity, vůle a osobní kázně při seberozvoji)	***Vk*** *- rizika ohrožující zdraví a jejich prevence; vztahy mezi lidmi a formy soužití* ***Ch*** *- návykové látky* **OSV1** - dovednosti pro učení a studium; schopnost řešit problémy **OSV2** - můj vztah k sobě samému a k druhým lidem (rodina, spolužáci, kamarádi); moje tělo, moje psychika, postoje a hodnoty; zdravé a vyrovnané sebepojetí **OSV3** - cvičení sebekontroly a sebeovládání, regulace vlastního jednání, vůle; stanovování osobních cílů a kroků k jejich dosažení **OSV4** - dovednosti pro pozitivní naladění mysli; sociální dovednosti pro předcházení stresům v mezilidských vztazích **OSV5** - rozvoj kreativity (pružnost nápadů, originalita, schopnost vidět věci jinak, uvést nápady do reality), tvořivost v mezilidských vztazích **OSV6** - vzájemné poznávání se ve třídě, rodině	
VO-9-2-03 kriticky hodnotí a vhodně koriguje své chování a jednání				
VO-9-2-04 popíše, jak lze usměrňovat a kultivovat charakterové a volní vlastnosti, rozvíjet osobní přednosti, překonávat osobní nedostatky a pěstovat zdravou sebedůvěru				**VO-9-2-04p** formuluje své nejbližší plány

			OSV7 - chování podporující dobré vztahy, empatie, respektování, podpora; lidská práva jako regulativ vztahů **OSV8** - aktivní naslouchání, komunikace v různých situacích; efektivní strategie asertivní komunikace, dovednosti komunikační obrany proti agresi a manipulaci **OSV9** - rozvoj dovedností pro kooperaci, dovednost odstoupit od vlastního nápadu, navázat na druhé; schopnost řešení konfliktů, podřízení se, vedení a organizování práce skupiny **OSV10** - dovednosti řešení problémů a rozhodování se; zvládání učebních problémů, problémů v seberegulaci **OSV11** - postoje a hodnoty a jejich projevy v chování lidí; pomáhající a prosociální chování; povědomí o kvalitách typu odpovědnost, spolehlivost, spravedlnost, respektování; pomáhající a prosociální chování; praktická etika **MKV1** - jedinečnost každého člověka a jeho individuální zvláštnosti; respektování zvláštností různých etnik **MKV2** - vztahy mezi kulturami, vzájemné obohacování,	

			konflikty vycházející z rozdílů; osobní přispění k zapojení lidí z odlišného kulturního prostředí do kolektivu; tolerance, empatie, solidarita **MKV3** - rovnocennost všech etnických skupin a kultur **MKV4** - vstřícný postoj k odlišnostem **MKV5** - osobní odpovědnost za odstranění diskriminace a předsudků vůči etnickým skupinám; nekonfliktní život v multikulturní společnosti; zohlednění potřeb minoritních skupin; lidská práva **MV2** - vnímání rozdílu mezi realitou a stavem prezentovaným v médiích (např. nereálný vzhled lidí na sociálních sítích)	
Člověk, stát a právo				
VO-9-4-01 rozlišuje nejčastější typy a formy států a na příkladech porovná jejich znaky	**žák:** - uvede příklad unitárního státu a federace, popíše a porovná jejich základní znaky - vlastními slovy vyjádří rozdíl mezi monarchií a republikou na příkladu uvede povinnosti občana při obraně státu	**Právní základy státu** (znaky státu, typy a formy státu, obrana státu)		

VO-9-4-04 vyloží smysl voleb do zastupitelstev v demokratických státech a uvede příklady, jak mohou výsledky voleb ovlivňovat každodenní život občanů				
VO-9-4-03 objasní výhody demokratického způsobu řízení státu pro každodenní život občanů	**žák:** - uvede příklady demokratického způsobu řízení státu v každodenním životě - vlastními slovy vyjádří význam voleb do zastupitelstev - vlastními slovy objasní, proč je důležité účastnit se voleb	**Principy demokracie** (znaky demokratického způsobu rozhodování a řízení státu, význam politického pluralismu, význam a formy voleb do zastupitelstev)		
VO-9-4-05 přiměřeně uplatňuje svá práva včetně práv spotřebitele a respektuje práva a oprávněné zájmy druhých lidí, posoudí význam ochrany lidských práv a svobod	**žák:** - uvede příklady základních lidských práv - diskutuje o ochraně základních práv a svobod	**Lidská práva** (základní lidská práva, práva dítěte, úprava lidských práv a práv dětí v dokumentech, poškozování lidských práv, šikana, diskriminace)	***D*** *- lidská práva v zrcadle dějin* ***Vk*** *- vztahy mezi lidmi* **VDO1** - škola jako model otevřeného a demokratického společenství, formy participace žáků na životě školy, aktivní zapojení žáků do žákovského parlamentu **VDO2** - práva a povinnosti občana, Listina základních práv a svobod; základní principy a hodnoty demokratického politického systému; vzájemná komunikace a spolupráce	**VO-9-4-05p** na příkladu vysvětlí, jak reklamovat výrobek nebo službu **VO-9-4-05p** uvede příklady, jak se bránit v případě porušení práv spotřebitele
VO-9-4-02 rozlišuje a porovnává úkoly jednotlivých složek státní moci ČR i jejich orgánů a institucí, uvede příklady institucí a orgánů, které se podílejí na správě obcí, krajů a státu	**žák:** - vyjmenuje orgány zákonodárné moci ČR a popíše jejich činnost - vyjmenuje orgány výkonné moci ČR a popíše jejich činnost - vyjmenuje orgány soudní moci ČR a popíše jejich	**Právní základy státu** (Ústava ČR, složky státní moci, jejich orgány a instituce, obrana státu)		**VO-9-4-02p** uvede základní prvky fungování demokratické společnosti **VO-9-4-02p** chápe státoprávní uspořádání české republiky, zákonodárných orgánů a institucí státní správy

	činnost		**VDO3** - obec jako základní jednotka samosprávy státu, společenské organizace a hnutí; volební systémy, demokratické volby a politika (parlamentní, krajské, komunální volby) **VDO4** - principy demokracie; význam ústavy jako základního zákona země **MV5** - role médií v každodenním životě jednotlivce (vliv na uspořádání dne, konverzační témata, postoje, chování, politiku)	
VO-9-4-05 přiměřeně uplatňuje svá práva včetně práv spotřebitele a respektuje práva a oprávněné zájmy druhých lidí, posoudí význam ochrany lidských práv a svobod	**žák:** - dokáže vysvětlit pojmy: právní vztah, právní odvětví - rozlišuje účastníky právních vztahů	**Právo v každodenním životě** (důležité právní vztahy a závazky z nich vyplývající, základní práva spotřebitele; styk s úřady)		**VO-9-4-05p** na příkladu vysvětlí, jak reklamovat výrobek nebo službu **VO-9-4-05p** uvede příklady, jak se bránit v případě porušení práv spotřebitele
Svět práce (implementace Člověk a svět práce)				
ČSP-9-8-02 posoudí své možnosti při rozhodování o volbě vhodného povolání a profesní přípravy	**žák:** - uvědomuje si význam motivace při dosahování stanovených cílů - objasní vliv svých osobních vlastností na volbu profesní orientace - uvede, proč je vůle důležitá při dosahování cílů a překonávání překážek	**Volba profesní orientace** (základní principy sebepoznávání: osobní zájmy a cíle, tělesný a zdravotní stav, osobní vlastnosti a schopnosti, sebehodnocení, vlivy na volbu profesní orientace)	***Pč** - svět práce* **OSV1** - dovednosti pro učení a studium; schopnost hledat informace, řešit problémy **OSV2** - zdravé a vyrovnané sebepojetí, co mě baví, co mi jde **OSV3** - organizace vlastního času, plánování učení a studia; stanovování osobních cílů a kroků k jejich dosažení (volba dalšího studia)	**ČSP-9-8-02p** posoudí své možnosti v oblasti profesní, případně pracovní orientace přihlédnutím k potřebám běžného života
Člověk, stát a hospodářství				

VO-9-3-04 vysvětlí, jakou funkci plní banky a jaké služby nabízejí, vysvětlí význam úroku placeného a přijatého, uvede nejčastější druhy pojištění a navrhne, kdy je využít	**žák:** - popíše funkce banky a uvede příklady jejich služeb - uvede příklady pojištění pro konkrétní rizikové situace - uvede příklady úspor, investic a spotřeby při nakládání s volnými finančními prostředky -	**Banky a jejich služby** (aktivní pasivní operace, úročení, pojištění, produkty finančního trhu pro investování a pro získávání prostředků)	***M*** *- finanční gramotnost* ***Inf*** *- sestavení rozpočtu do tabulky; vyhledávání informací na internetu (srovnání bank, kurz)* **OSV3** - regulace vlastního jednání a prožívání, osobní materiální přání (Opravdu potřebuji vše, co si přeji?); hospodaření s penězi **OSV11** - analýza vlastních i cizích postojů a hodnot a jejich projevů v chování lidí **MV1** - kritický přístup ke zpravodajství a reklamě; hledání rozdílu mezi informativním, zábavním a reklamním sdělením; chápání podstaty mediálního sdělení – reklama na půjčky **MV2** - rozpoznání faktického a fiktivního obsahu sdělení, prezentování zkreslené reality v médiích (influenceři, prezetování luxusu) **MV4** - identifikování názorů a postojů autora sdělení; výrazové prostředky a jejich	**VO-9-3-04p** uvede příklady služeb, které banky nabízejí
VO-9-3-05 uvede a porovná nejobvyklejší způsoby nakládání s volnými prostředky a způsoby krytí deficitu	-			
VO-9-3-04 vysvětlí, jakou funkci plní banky a jaké služby nabízejí, vysvětlí význam úroku placeného a přijatého, uvede nejčastější druhy pojištění a navrhne, kdy je využít	**žák:** - popíše funkce banky a uvede příklady jejich služeb - uvede příklady pojištění pro konkrétní rizikové situace - uvede příklady úspor, investic a spotřeby při nakládání s volnými finančními prostředky -	**Banky a jejich služby** (aktivní pasivní operace, úročení, pojištění, produkty finančního trhu pro investování a pro získávání prostředků)		

VO-9-3-06 na příkladu chování kupujících a prodávajících vyloží podstatu fungování trhu, objasní vliv nabídky a poptávky na tvorbu ceny a její změny, na příkladu ukáže tvorbu ceny jako součet nákladů, zisku a DPH, popíše vliv inflace na hodnotu peněz	**žák:** - objasní princip nabídky a poptávky - na příkladu vysvětlí, jak nabídka a poptávka ovlivňuje cenu - na příkladu vysvětlí, jak se stanovuje cena na základě nákladů a z čeho se skládá na příkladu vysvětlí, co je inflace a jaký je její vliv na reálnou hodnotu peněz	**Principy tržního hospodářství** (nabídka, poptávka, trh, tvorba ceny inflace; podstata fungování trhu)	uplatnění pro vyjádření či zastření názoru a postoje i pro záměrnou manipulaci; skrytá reklama na sociálních sítích	**VO-9-3-02p** stručně popíše sociální, právní a ekonomické otázky rodinného života a rozlišuje postavení a role rodinných příslušníků **VO-9-3-02p** sestaví jednoduchý rozpočet domácnosti, uvede hlavní příjmy a výdaje, rozliší pravidelné a jednorázové příjmy a výdaje, zváží nezbytnost jednotlivých výdajů v hospodaření domácnosti **VO-9-3-07** uvědomuje si význam sociální péče o potřebné občany
VO-9-3-03 na příkladech ukáže vhodné využití různých nástrojů hotovostního a bezhotovostního placení	**žák:** - na příkladech objasní možnosti hotovostního a bezhotovostního placení	**Peníze** (formy placení)		**VO-9-3-03p** ukáže na příkladech vhodné využití různých nástrojů hotovostního a bezhotovostního placení, vysvětlí, k čemu slouží bankovní účet
VO-9-3-02 sestaví jednoduchý rozpočet domácnosti, uvede hlavní příjmy a výdaje, rozliší pravidelné a jednorázové příjmy a výdaje, zváží nezbytnost jednotlivých výdajů v hospodaření domácnosti, objasní princip vyrovnaného, schodkového a přebytkového rozpočtu	**žák:** - uvede příklady příjmů a výdajů domácnosti - vysvětlí zásady hospodárnosti na jednoduchém rozpočtu domácnosti - uvede příklady příjmů a výdajů obecního a státního rozpočtu	**Hospodaření** (rozpočet domácnost úspory, investice, úvěry, splátkový prodej, leasing, rozpočet státu)		

domácnosti **VO-9-3-07** rozlišuje, ze kterých zdrojů pocházejí příjmy státu a do kterých oblastí stát směruje své výdaje, uvede příklady dávek a příspěvků ze státního rozpočtu				

9. ročník

Očekávané výstupy z RVP ZV	Školní výstupy	Učivo	Průřezová témata, *mezipředmětové vztahy*	Minimální doporučená úroveň pro úpravy očekávaných výstupů v rámci podpůrných opatření
Člověk, stát a právo				
VO-9-4-08 dodržuje právní ustanovení, která se na něj vztahují, a uvědomuje si rizika jejich porušování	**žák:** - dokáže vysvětlit rozdíl mezi právními a morálními normami - diskutuje o důsledcích porušování právních ustanovení - vyjmenuje orgány právní ochrany občanů - uvede příklad spolupráce orgánů právní ochrany	**Právní řád České republiky** (význam a funkce právního řádu, orgány právní ochrany občanů, soustava soudů, právní norma, předpis, publikování právních předpisů)	***D*** *- lidská práva v zrcadle dějin* ***Vk*** *- vztahy mezi lidmi* **VDO1** - škola jako model otevřeného a demokratického společenství, formy participace žáků na životě školy, aktivní zapojení žáků do žákovského parlamentu **VDO2** - práva a povinnosti občana, Listina základních práv a svobod; základní principy a hodnoty demokratického	**VO-9-4-08p** uvědomuje si rizika porušování právních ustanovení a důsledky protiprávního jednání
VO-9-4-09 rozlišuje a porovnává úkoly orgánů právní ochrany občanů, uvede příklady jejich činnosti a spolupráce při postihování trestných činů				**VO-9-4-09p** uvede základní informace o sociálních, právních a ekonomických otázkách rodinného života a rozlišuje postavení a role rodinných příslušníků **VO-9-4-09p** vyřizuje své osobní záležitosti včetně běžné komunikace s

			politického systému; vzájemná komunikace a spolupráce **VDO3** - obec jako základní jednotka samosprávy státu, společenské organizace a hnutí; volební systémy, demokratické volby a politika (parlamentní, krajské, komunální volby) **VDO4** - principy demokracie; význam ústavy jako základního zákona země **MV5** - role médií v každodenním životě jednotlivce (vliv na uspořádání dne, konverzační témata, postoje, chování, politiku)	úřady; požádá v případě potřeby vhodným způsobem o radu
VO-9-4-10 rozpozná protiprávní jednání, rozliší přestupek a trestný čin, uvede jejich příklady	**žák:** - vysvětlí, co je protiprávní jednání, co je přestupek a co je trestný čin	**Protiprávní jednání** (druhy a postihy protiprávního jednání, včetně korupce, trestní postižitelnost, porušování předpisů v silničním provozu, porušování práv k duševnímu vlastnictví)		**VO-9-4-10p** rozeznává nebezpečí ohrožení sociálně patologickými jevy **VO-9-4-10p** v krizových situacích využívá služby pomáhajících organizací
VO-9-4-11 diskutuje o příčinách a důsledcích korupčního jednání				
VO-9-4-06 objasní význam právní úpravy důležitých vztahů – vlastnictví, pracovní poměr, manželství				
VO-9-4-07 uvede příklady některých smluv upravujících občanskoprávní vztahy osobní přeprava, koupě, zhotovení, oprava, úprava či pronájem věci				
Mezinárodní vztahy, Globální svět				
VO-9-5-01	**žák:**	**Evropská integrace** (podstata ,		**VO-9-5-01p**

popíše vliv začlenění ČR do EU na každodenní život občanů, uvede příklady práv občanů ČR v rámci EU i možných způsobů jejich uplatňování	- uvede příklady svobody pohybu osob, zboží, práce, kapitálu v EU - uvede příklady situací, ve kterých může občan EU uplatňovat svá práva	význam, výhody, Evropská unie a ČR)	***Z** - společenské a hospodářské prostředí* ***D** - evropská integrace v datech* ***P** - základy ekologie* **VMEGS1** - naši sousedé, život v jiných zemích **VMEGS2** - Evropa a svět, státní a evropské symboly; Den Evropy **VMEGS3** - kořeny a zdroje evropské civilizace; evropská integrace, Evropská unie; čtyři svobody a jejich dopad na život jedince; mezinárodní organizace **EV3** - právní řešení ochrany přírody a kulturních památek v EU a ve světě; ochrana krajiny na sportovních akcích (zásady MOV), dlouhodobé programy zaměřené na ekologii (EVVO, Agenda 21 EU)	uvede příklady základních práv občanů ČR v rámci EU a způsoby jejich uplatňování
VO-9-5-02 uvede některé globální problémy současnosti, vyjádří na ně svůj osobní názor a popíše jejich hlavní příčiny i možné důsledky	**žák:** - uvede příklady projevů globalizace - diskutuje o kladech a záporech globalizace - diskutuje o hlavních příčinách a možných důsledcích globálních problémů - popíše, jak se některé globální problémy projevují v	**Globalizace** (projevy, významné globální problémy)	**OSV8** - vedení diskuse **EV3** - doprava a globalizace, vliv na životní prostředí **EV4** - nerovnoměrnost života na Zemi (rozdílné podmínky prostředí a rozdílný společenský vývoj na Zemi; příčiny a důsledky globalizace, udržitelnost rozvoje)	
VO-9-5-03 objasní souvislosti globálních a lokálních problémů				

	jeho okolí - uvede příklady mezinárodního terorismu - uvede situace, ve kterých se Armáda ČR podílí na národní a mezinárodní obraně		**MV5** - vliv médií na každodenní život, uspořádání dne, konverzační témata, postoje, chování	
Svět práce (implementace Člověk a svět práce)				
ČSP-9-8-03 využije profesní informace a poradenské služby pro výběr vhodného vzdělávání	**žák:** - se orientuje v informačních zdrojích ohledně volby povolání - se orientuje v poradenských službách ohledně volby povolání	**Volba profesní orientace** (informační základna pro volbu povolání, práce s profesními informacemi a využívání poradenských služeb)	***Pč*** *- svět práce* ***Z*** *- znalost regionu (hospodářské prostředí)* ***Čj*** *- čtení (věcné, kritické)* ***Inf*** *- vyhledávání informací a komunikace* **OSV1** - dovednosti pro učení a studium; schopnost hledat informace, řešit problémy **OSV2** - zdravé a vyrovnané sebepojetí, co mě baví, co mi jde **OSV3** - organizace vlastního času, plánování učení a studia; stanovování osobních cílů a kroků k jejich dosažení (volba dalšího studia) **OSV5** - rozvoj kreativity (pružnost nápadů, originalita, schopnost vidět věci jinak, uvést nápady do reality), tvořivost v mezilidských vztazích	**ČSP-9-8-03p** využije profesní informace a poradenské služby pro výběr vhodného dalšího vzdělávání
ČSP-9-8-01 orientuje se v pracovních činnostech vybraných profesí	**žák:** - se orientuje v pracovní náplni vybraných profesí - diskutuje o příležitostech na trhu práce	**Trh práce** (povolání lidí, druhy pracovišť, pracovních prostředků, pracovních objektů, charakter a druhy pracovních činností; požadavky kvalifikační, zdravotní a osobnostní; rovnost příležitostí na trhu práce)		**ČSP-9-8-01p** orientuje se v pracovních činnostech vybraných profesí, v učebních oborech a středních školách
ČSP-9-8-04 prokáže v modelových situacích schopnost prezentace své osoby při vstupu na trh práce				**ČSP-9-8-04p** prokáže v modelových situacích prezentaci své osoby při ucházení se o zaměstnání; byl seznámen s právy a povinnostmi zaměstnanců a zaměstnavatelů; byl seznámen s možnostmi využití poradenské pomoci v případě neúspěšného hledání zaměstnání
ČSP-9-8-01 orientuje se v pracovních	**žák:** - se orientuje v přehledu	**Možnosti vzdělávání** (náplň učebních a studijních oborů,		**ČSP-9-8-01p**

činnostech vybraných profesí	studijních oborů - prokáže v modelových situacích schopnost prezentace své osoby při vstupu na trh práce - orientuje v nabídce pracovních míst v regionu - má přehled o službách úřadu práce - umí vyhledat informace v zákoníku práce	přijímací řízení, informace a poradenské služby) **Zaměstnání** (pracovní příležitosti v obci (regionu), způsoby hledání zaměstnání, psaní životopisu, pohovor u zaměstnavatele, problémy nezaměstnanosti, úřady práce, práva a povinnosti zaměstnanců a zaměstnavatelů)	**OSV8** - komunikace v různých situacích, vedení dialogu – dovednosti na pohovor u zaměstnavatele apod. **MV1** - chápání podstaty sdělení; vyhledání relevantních informací **MV5** - organizace a postavení médií ve společnosti; financování; vliv médií na každodenní život	orientuje se v pracovních činnostech vybraných profesí, v učebních oborech a středních školách
ČSP-9-8-03 využije profesní informace a poradenské služby pro výběr vhodného vzdělávání				**ČSP-9-8-03p** využije profesní informace a poradenské služby pro výběr vhodného dalšího vzdělávání
ČSP-9-8-01 orientuje se v pracovních činnostech vybraných profesí	**žák:** - vytvoří na základě předložených zásad podnikatelský záměr - se orientuje v základních formách podnikání	**Podnikání** (druhy a struktura organizací, nejčastější formy podnikání, drobné a soukromé podnikání)		**ČSP-9-8-01p** orientuje se v pracovních činnostech vybraných profesí, v učebních oborech a středních školách